

N:o 289.

Af herr **C. J. Jakobson**, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition angående ändrad lydelse af § 2 i nådiga förordningen om beskattning af hvitbetssockertillverkningen i riket den 19 maj 1893, sådan nämnda § lyder enligt kungl. kungörelsen den 12 augusti 1902.

Till innevarande års Riksdag har Kungl. Maj:t afgifvit en nådig proposition, n:o 78, med förslag till ändrad lydelse af § 2 i nådiga förordningen om beskattning af hvitbetssockertillverkningen i riket den 19 maj 1893, sådan nämnda § lyder enligt kungliga kungörelsen den 12 augusti 1902, till följd af hvilken det beskattningspliktiga råsockret skulle beräknas efter de för tillverkningen använda betornas vikt sålunda, att ett hundra kilogram råa (ej torkade) hvitbetor antagas lämna ett utbyte af tretton kilogram socker. Som bekant, gäller för närvarande den utbytesberäkning vid beskattningen af hvitbetssockertillverkningen, att tolf kilogram socker antagas kunna tillverkas af förstnämnda kvantitet hvitbetor.

Med anledning af denna kungliga proposition, hvilken, om den vinner Riksdagens bifall, kommer att i ej oväsentlig mån stegra den beskattning, som åligger sockertillverkningsindustrien, anhåller undertecknad, att Riksdagen måtte besluta här nedan föreslagna tilllägg till § 2 af nämnda kungliga förordning af den 19 maj 1893, sådan denna § skulle komma att lyda, om den af Kungl. Maj:t föreslagna ändringen af Riksdagen bifalles, hvilket tilllägg åsyftar att i någon mån bereda lindring åt den nu uppväxande sockertillverkningsindustrien inom tvenne af Sveriges landskaper.

Det torde vara allmänt känt, att hvitbetssockertillverkningen i vårt land vid sin början hade att kämpa mot stora svårigheter och att många i skilda delar af landet anlagda fabriker måste, på grund af att företagen saknade ekonomisk bärighet, nedläggas. Sälunda grundades i slutet af 1860- och början af 1870-talet flere fabriker för tillverkning af hvitbetssocker, men af desse kunde endast en, den i Arlöf, bestå. Orsaken till, att de öfriga måste upphöra med sin verksamhet, låg, enligt hvad sakkunnige framhöll, däri, att jorden, som användes till betodling, icke ännu var nog bearbetad för att denna odling skulle löna sig, hvar till ansågs åtgå en jordkultivering af minst sex år, samt att befolkningen ej erhållit nog öfning i sättet för växtens skötsel. Endast fabriken i Arlöf åtnjöt förmånen att från början kunna stödja sig på en redan befintlig betodling, och detta gjorde, att densamma kunde hålla uppe sin verksamhet.

I alla af kommitterade eller sakkunnige från denna tid afgifna utlåtanden framhölls ock behovet af skydd och uppmuntran åt odlingen och sockerberedningen af hvitbetor under denna näringsutvecklingsperiod. Sockerbeskattningen hölls därför nere vid ganska måttliga normer och det beräknade utbytet sattes lågt, i kungliga förordningen af den 30 maj 1873 till icke mera än $6\frac{1}{4}$ procent, i syfte att icke genom alltför tung beskattning kväfva en industri, som för hela landets näringslif är af så stor betydelse.

Men i samma mån betodlingen framskridit äfvensom fabriksmetoderna genom nya rön förbättrats, kunde hvitbetssockerindustrien framvisa allt bättre och bättre resultater, hvarigenom den ock fick förmågan att bära en höjd beskattning. Hvitbetsodlingen hade under de senaste årtiondena koncentrerats till de södra fastlandskapen och Gotland, hvilket sistnämnda landskap genom sin kalkhaltiga jord äger stora förutsättningar för odling. Öfverallt, hvarest hvitbetsodlingen infördes, gjorde man emellertid samma erfarenhet, att det åtgick åtskilliga år, innan den för denna odling använda jord kom i det stånd, att den lämnade ett fullt tillfredsställande utbyte af betor. Man ansåg därför, att billigheten kräfde, att sockerfabriker, hvilka inrättades i trakter, där hvitbetsodling icke förut ägt rum, finge beskattas efter ett lägre utbyte, åtminstone under den första cirkulationen, då betodlingen, enligt hvad förut sagts, ännu icke hunnit att visa sina fördelar. Denna obestriddligt riktiga uppfattning gaf anledning till, att de i skatteförordningen af den

19 maj 1893 medgafs vissa lindringar i beskattningen under vissa år åt nyanlagda fabriker i orter, där ej betodling förut förekommit. Denna skattelindring bibehölls till år 1896, då den borttogs af det skäl, att den medgifna skattelindringen icke längre skulle vara behöflig, sedan den uppfyllt sitt ändamål, i det den infört sockerbetodlingen i trakter, där sådan eljest svårligen kunnat med framgång bedrifvas.

Att den förut beviljade skattelindringen för nyanlagda fabriker år 1896 borttogs, berodde helt och hållet på, att densamma då för tillfället befanns öfverflödig, enär för de fyra fabriker, som då hade gagn af densamma, den icke längre var behöflig samt ingen utsikt vid den tiden fanns, att hvitbetsodling i och för sockertillverkning kunde komma till stånd i andra delar af landet, än där den då vunnit insteg, nämligen i Skåne, Blekinge och Gotland.

Men nu ha fabriker för tillverkning af socker af hvitbetor anlagts i Västergötland och Östergötland under förhållanden, som inge de mest goda förhoppningar om, att äfven dessa landsdelar skulle kunna komma i åtnjutande af de stora fördelar, som, enligt hvad erfarenheten lärt, en på hvitbetsodling grundad sockertillverkning medför. Tvenne fabriker för tillverkning af hvitbetssocker äro nämligen den ena i Västergötland i Lidköping sedan förra året färdig och den andra i Östergötland i Linköping detta år färdig. Tillsammans ha de att påräkna för sin afverkning betskörden från en areal af minst sextusen tunnland. Det gäller sålunda här ett ej ringa ekonomiskt intresse, af betydelse icke blott för ägarne af de jordarealer, som skulle komma att användas för betodling, utan äfven för en stor krets af landtbrukare och arbetare, som i mer eller mindre mån drager nytta af den nya industrien. Ty enligt hvad allmänt känt är, kräfvades för hvitbetsodlingen en djupt upplöjd, väl gödslad och omsorgsfullt skött jord. Hvitbetsodlingen medför sålunda en höjning af jordkulturen i de trakter, där den bedrifves. Åkerjorden blifver djupare och bättre bearbetad samt vinner i växtkraft. Vid sådant förhållande kan en egendoms areal lämna ej blott en värderik betskörd, utan därjämte efter hand en större skörd af andra kulturväxter, än som ägt rum, innan betodlingen infördes. Samtidigt sättes odlaren i stånd att genom inköp af affall från fabriker hålla ett större antal kreatur, som åter bereda rikare tillgång på naturlig gödsel och sålunda i sin mån bidra till jordens förbättrande. Att hvitbetsodlingen i högst betyd-

lig mån höjer jordvärdet, torde stå utom allt tvifvel, då man tager i betraktande, att jordvärdet i de delar af Skåne, hvarest denna odling är införd, är tre gånger så stort som det i Väster- och Östergötland, i Skåne sex à sju hundra kronor per tunnland och i Öster- och Västergötland två à tre hundra kronor per tunnland.

Att öka afkastningen af jorden innebär en nationalekonomisk fördel, som icke bör förbises, och genom hvitbetsodlingen kommer, enligt hvad erfarenheten lär, man vida öfver den afkastning, som vinnes genom vanliga kulturväxter. Sålunda kunna hvitbetssockerfabriker i Öster- och Västergötland bereda dessa landsändar en stor ekonomisk fördel på samma gång som den rådande bristen på socker i ej oväsentlig mån afhjälpes och den för den fattigare befolkningen tyngande höjningen af priset kunde undvikas samt den hotande, i nationalekonomiskt hänseende skadliga importen af socker från främmande länder kunde inskränkas. Sockerkonsumtionen tilltager ju ock årligen i vårt land.

Men för att bereda väg för denna för hela landet nyttiga industri i dessa landsändar kräfves, att staten träder emellan och bereder densamma den lindring i skatt, som den så väl behöfver för att kunna bestå. Såsom af det föregående framgår, torde det vara allmänt erkänt, att nytillkommande hvitbetssockerfabriker i orter, där hvitbetsodling icke förut i större utsträckning förekommit, måste, för att i skattehänseende blifva något så när reallikställda med äldre fabriker, hvilka åtnjuta förmånen af att kunna erhålla betor från nära håll och genom flerårig odling å därtill särskildt afpassade fält, erhålla en lämplig nedsättning i skatteafgiften. Denna grundsats af nedsättning för dessa till en början mera ogynnsamt ställda fabriker har ju erkänts af vår skattelagstiftning på detta område ända till år 1896, och att den då ströks bort ur skattelagen, berodde icke på, att den ansågs oriktig, utan därpå, att vid den tiden ingen utsikt fanns, att hvitbetssockerfabriker skulle uppstå i andra landsdelar än de, hvarest hvitbetsodlingen då slagit fast rot.

Med uppkomsten af sockerfabriker för förädling af hvitbetor i de två götalandskapen på ömse sidor om Vättern har emellertid det år 1896 uppställda skälet för borttagande af den då gällande lindringen för vissa fabriker upphört att ha gällande kraft, och det är därför icke annat än kraf af rättvisa och billighet att nu göra anspråk på samma lättnader för nyanlagda sockerfabriker, som då gällde.

Med hänsyn dock till, att en kunglig proposition framlagts inför innevarande Riksdag med ett så genomgripande förslag till ändring i fråga om beskattningen af socker, anser jag det icke lämpligt att nu föreslå skattelindring för de nyanlagda fabriker i den utsträckning, som före 1896 gällde, utan får inskränka mig till att hemställa,

att Riksdagen måtte besluta det tillägg till § 2 i kungliga förordningen om beskattning af hvitbetssockertillverkningen i riket den 19 maj 1893, att för de fabriker, som i Öster- och Västergötland äro anlagda och under anläggning för förädling af hvitbetor till socker, utbytet af ett hundra kilogram råa (ej torkade) betor beräknas utgöra 2 kilogram mindre än det för öfriga fabriker stadgade.

Om remiss till bevillningsutskottet anhålles vördsamt.

Stockholm den 19 april 1905.

C. J. Jakobson.